

Nr 83.

Av fru Nordgren m. fl., om beredande av bättre försörjningsmöjligheter åt änkor.

En kategori samhällsmedlemmar, för vilka det från samhällets sida gjorts ganska litet i fråga om tryggandet av deras existens, är änkor. Vi ha ingen änkepension i vårt land, med undantag för änkor efter män, som varit anställda i statlig eller kommunal tjänst, samt änkor efter män, vilka avlidit genom olycksfall i arbete och som hört hemma under olycksfallsförsäkringslagen. Visserligen lämna en del enskilda företag pension åt änkor efter i deras tjänst anställda, men någon laglig skyldighet härtill föreligger icke, utan änkepensionen grundar sig i dessa fall antingen på anställningsavtal eller frivillighet från företagets sida.

Genom 1937 års lag om barnbidrag åt bland andra änkors barn togs ett betydelsefullt steg till ekonomiskt stöd åt änkor med minderåriga barn. Men den hjälp som här lämnas avser endast barnen, och något bidrag härutöver, för modern-änkan själv, utgår icke, en brist som säkerligen kommer att avhjälpas vid en förestående revision av nämnda lag eller möjligen i samband med allmänna barnbidrag.

I det nyligen av socialvårdskommittén framlagda förslaget till reformering av folkpensioneringslagen har även upptagits ett förslag om änkepension jämte bostadstillägg åt dem, som bli änkor vid 55 års ålder, och därav äro i behov. Motiveringen härför är att de, som bli änkor vid denna ålder, ha svårt att helt försörja sig genom arbete, särskilt om de, såsom ofta är fallet, genom äktenskapet kommit att stå vid sidan om förvärvslivet. De föreslagna pensionsbeloppen äro dock icke av den storlek att de ge ens en torftig försörjning, utan äro närmast att betrakta som ett bidrag till denna, då man räknat med att vederbörande genom arbete skall kunna fylla ut vad som behövs för försörjningen.

Om det sålunda under senare åren sörjts för ekonomisk hjälp åt änkor med minderåriga barn, och utsikter föreligga för en viss hjälp åt dem, som bli änkor vid äldre år, torde dock behov förefinnas av ytterligare hjälpåtgärder åt änkor från det allmänna sida. Dels äro i regel änkepensionerna — även de statliga och kommunala — små och otillräckliga för försörjningen och dels kommer det allt fortfarande, även med de här ovan anförda åtgärderna, att finnas en del änkor som av olika skäl komma att ställas utanför dessa. Härvid åsyftas närmast sådana änkor, som genom ett mångårigt äktenskap stått utanför förvärvslivet. Även om de före äktenskapet haft för-

värvsarbete, är det svårt att, efter många års frånvaro, vinna återinträde i detsamma.

Särskilda hjälpåtgärder från samhällets sida åt sådana änkor vore därför på sin plats och borde, enligt vår mening, ordnas genom hjälp till självhjälp. En sådan åtgärd kunde tänkas vara att staten inrättade en änkornas lånefond, ur vilken lån kunde erhållas räntefritt och utan borgen, antingen för startande av en affärs- eller yrkesverksamhet eller för utbildning eller omskolning för yrkesarbete. Låneverksamheten kunde eventuellt handhas av samma organ som de statliga bosättningslånen.

Man kan därjämte tänka sig en anordning med ett organ, till vilket änkor, och möjligen även frånskilda hustrur, kunde vända sig med sina bekymmer för erhållande av råd och hjälp. Detta organ borde anknytas till arbetsförmedlingen, som ju redan har en stab av sociala kuratorer för de mera svårplacerade fallen, såväl i fråga om arbetsförmedling som yrkesvägledning, och dessutom har avdelningar och ombud över hela landet. Bland uppgifterna skulle ingå såväl att lämna upplysningar om vilka sociala åtgärder i övrigt, som stå änkorna till buds, som ock att undersöka deras möjligheter att anknyta till ett föregående yrke eller ordna med omskolning för dem. Samtidigt borde organet i fråga stå i ständig kontakt med de olika utbildningsanstalterna och träffa överenskommelse med dessa om att göra undantag för änkor, som på grund av håg och fallenhet kunna anses lämpliga för respektive yrken, när det gällde elevantagande, trots att änkorna i fråga passerat åldersgränsen. De, som haft att syssla med dessa problem, veta hur svårt det nu är att förmå utbildningsanstalter att som elever taga emot kvinnor, som passerat åldersgränsen uppåt.

Ett dylikt organ skulle också kunna medverka till anordnandet av repetitionskurser för de änkor, som haft ett yrke, men inte utövat detta under de sista 10—20 åren, allt ägnat att hjälpa vederbörande till självförsörjning. Staten har ju inom ett annat område givit hjälp till självhjälp, nämligen åt dem, som på grund av lång beredskapsinkallelse vid dess upphörande haft svårt att återgå till sin civila gärning. Detta har skett såväl genom yrkesomskolning som genom räntefria lån till upprättande av rörelse, som kan ge dem utkomst.

Åtgärder av här ovan antydda slag skulle säkerligen skapa möjligheter för en del änkor att antingen, genom startandet av en affärs- eller yrkesverksamhet, kunna utföra sitt arbete i hemmet eller dess närhet, med möjligheter att samtidigt kunna öva tillsyn över eventuellt i hemmet varande minderåriga barn, eller att genom omskolning och yrkesutbildning bli i stånd att skaffa sig själv och sina barn bättre existensmöjligheter. Kostnaderna för en stödverksamhet av här antytt slag åt änkorna skulle delvis kompenseras genom minskade socialvårdskostnader för dessa.

Givetvis kan det finnas andra, och måhända bättre, vägar att stödja änkorna, än de ovan antydda, vilket i så fall en utredning torde kunna ge

anvisningar om. Och med hänsyn till de stora ekonomiska svårigheter ett stort antal änkor i vårt land ha att dragas med, torde en utredning om huru dessa svårigheter eventuellt skola kunna avhjälpas vara motiverad.

Med anledning av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om huruvida och genom vilka åtgärder stöd, på annat sätt än genom pensioner och understöd, kan lämnas åt änkor för beredande av bättre försörjningsmöjligheter åt dem, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 januari 1946.

Olivia Nordgren.

Ruth Gustafson.

Elin Eriksson.

Märta Öberg.

Hildur Alvéén.

Elsa Johansson.
